

ESD

STATISK ELEKTRICITET

Et problem vi må forholde os til.....

Velkommen

Målgruppen

Kurset henvender sig til alle i organisationen, der ønsker et solidt kendskab til problemerne som ESD[1] – statisk elektricitet kan have på elektriske og elektroniske komponenter og produkter, samt ønsker viden omkring håndtering og adfærd i et EPA – område[2].

[1] ESD = **E**lectro **S**tatic **D**ischarge (elektrostatisk afladning)

[2] EPA = **E**lectrostatic discharge **P**rotected **A**rea

Mål

Kurset giver indføring i ESD – statisk elektricitet. Dens natur, opståen og virkning overfor elektriske og elektroniske komponenter og produkter, samt hvordan den kan forårsage ødelæggelser enten ved akutte skader eller som latente skader, endvidere vil der blive anvist metoder til bekæmpelse og fjernelse af ESD – statisk elektricitet.

Til kontrol og dokumentation i et EPA område bliver måleudstyr gennemgået til adgangskontrol, erkendelse af ESDs tilstedeværelse og kontrol af overflader.

ESD

Electro
Static
Discharge

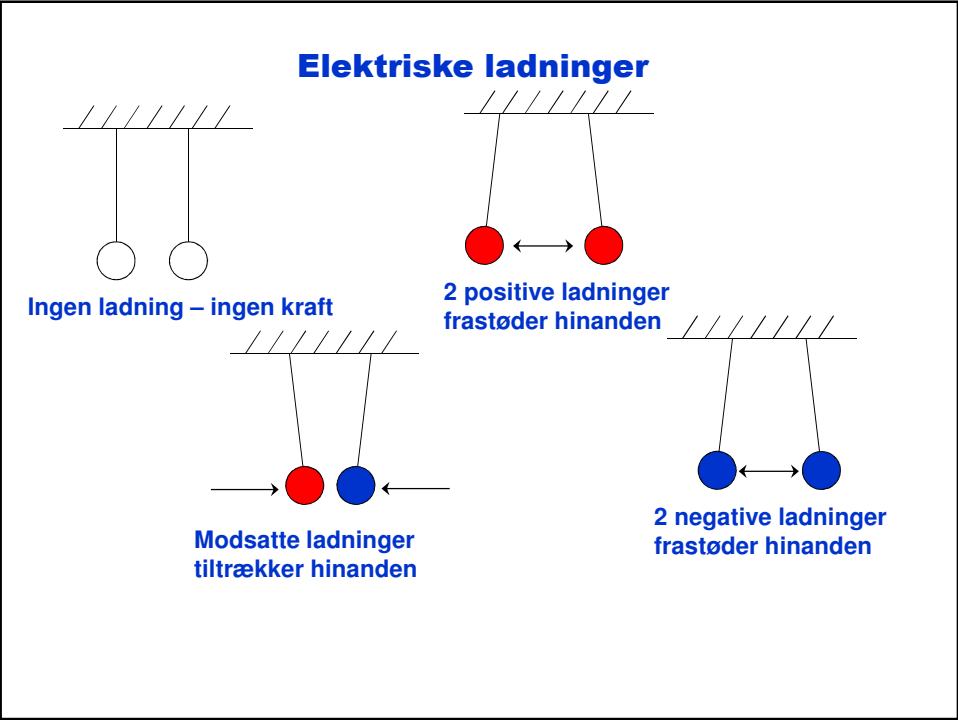
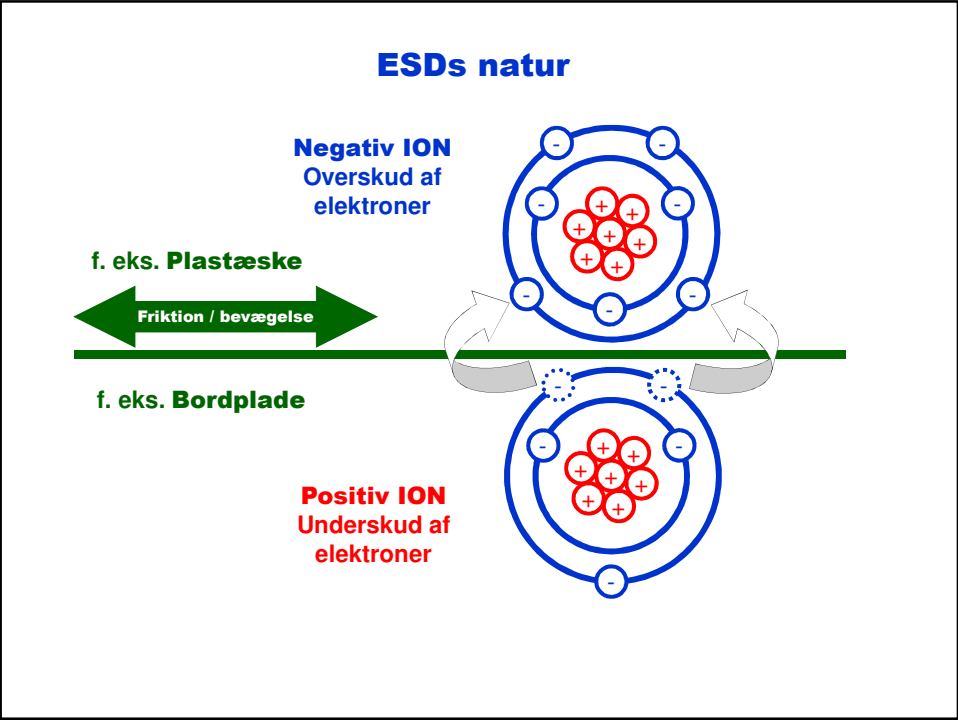
”Elektrostatisk afladning”

Statisk udladning

En hurtig afladning skabt af en elektrostatisk kilde.

En elektrisk energi som kommer i berøring med eller i nærheden af en følsom komponent.

Komponenternes følsomhed vokser i takt med, at de bliver mindre og mindre.

Kapacitans

Skruetrækkeren er en isoleret leder.

En skruetrækker kan i princippet få en elektrisk ladning.

”Kommer til at fungere som en kondensator”

Kondensator

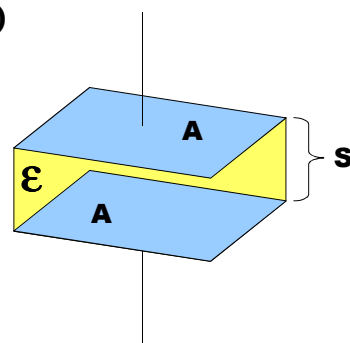
$$C = \frac{A \times \epsilon}{S} = \text{FARAD}$$

C = Kapacitet (formeltegn)

A = Areal

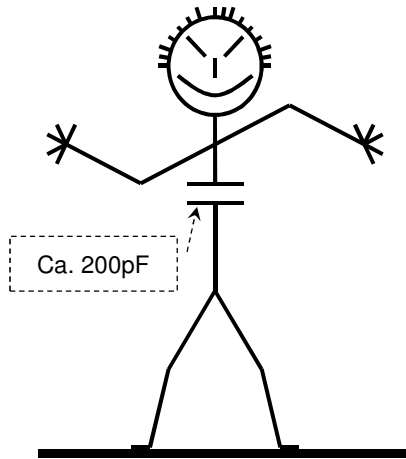
S = Afstand

ϵ = Dielectricitetskonstant (isolation)

ϵ = Epsilon

Menneske

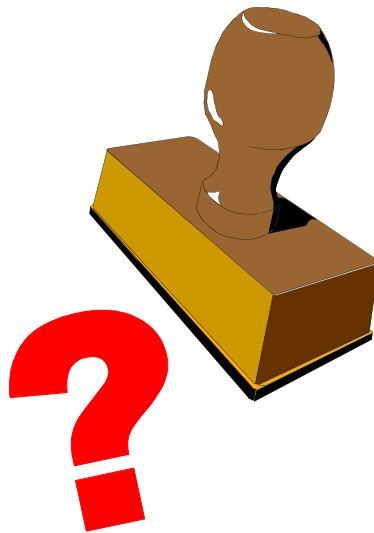

Kapacitans er bl. a.
afhængig af:

Gulvbelægningens
isolationsevne

Skosålernes materiale

Skonummeret

Hvordan opstår den?

Faste stoffer

Ved kontakt / gnidning og separation

Væsker

Ved bevægelse eller fordråbning

Luftarter

Ingen ved rene luftarter

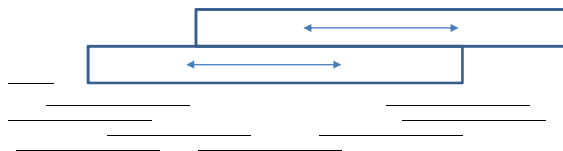
Induktion

Ved at et elektrisk felt frembringer en ladning på overfladen af et isoleret materiale

Hvordan opstår den?

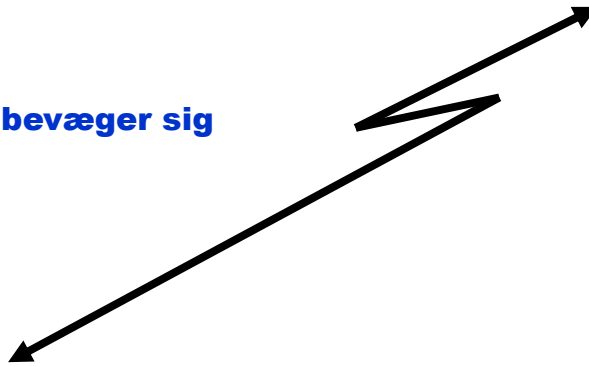
Fast stoffer

- **Metal**
- **Plast**
- **Glas**
- **mm**

Hvordan opstår den?

Væsker bevæger sig

Hvordan opstår den?

Luftarter

Rene luftarter oplades ikke

**Indeholder luftarterne dråber
opleves en opladning**

**Indeholder luftarterne faste
partikler opleves en opladning**

Hvordan opstår den?

Induktion

Optager ledende materialer - opladninger uden direkte berøring betragtes det som en induktiv overførelse af energien.

Triboelektrisk serie (uddrag)

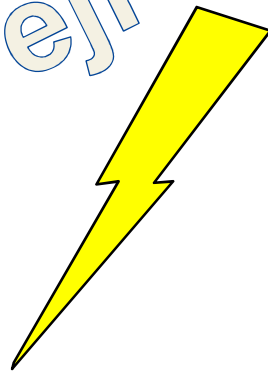

Forekomst af statisk elektricitet

Statisk elektricitet i naturen

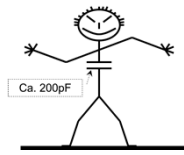
Tordenvejr

Forekomst af statisk elektricitet

Næsten alle steder, hvor mennesker arbejder, kan der opstå statiske ladninger.

Kontakten og gnidningerne, kan frembringer ladningen.

Måske op til 20.000 Volt

Mange materialer kan oplades:

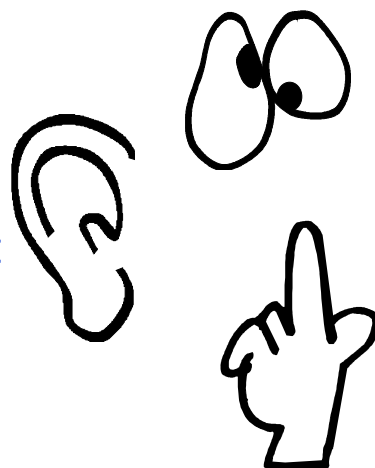
- isoleret værktøj
- plastlommer
- tegninger
- mm.

Forekomst af statisk elektricitet

Ses fra ca. >10.000 Volt

Høres fra ca. >5.000 Volt

Føles fra ca. >3.000 Volt

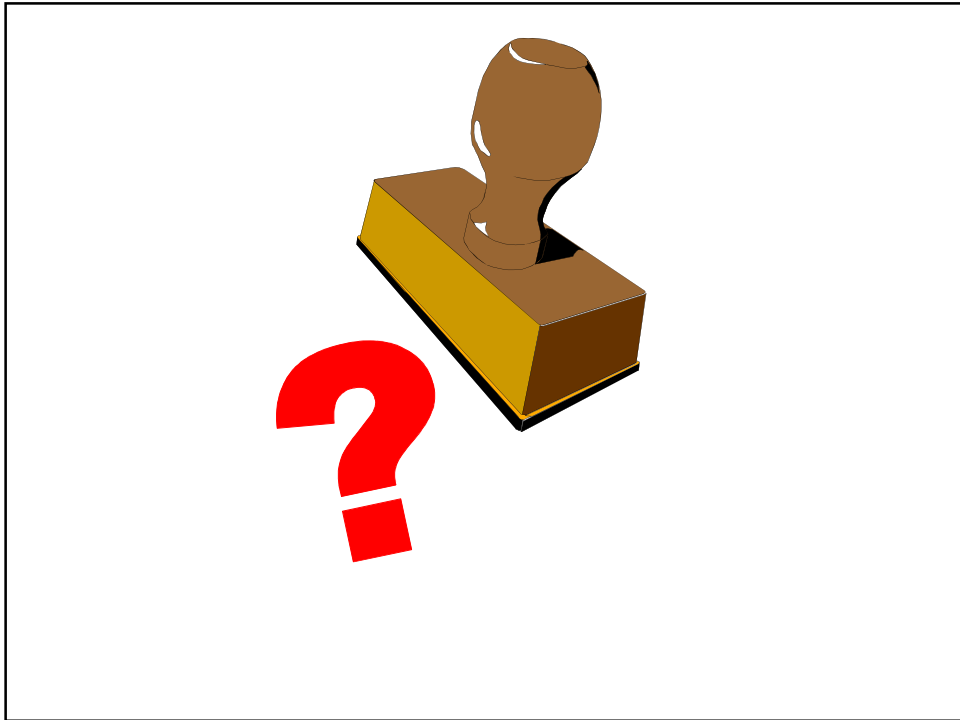
Forekomst af statisk elektricitet

Temperatur i °C	Relativ luftfugtighed i %								
	20	30	40	50	60	70	80	90	100
	Absolut luftfugtighed i gram pr. m ³								
0	1,0	1,5	1,9	2,4	2,9	3,4	3,9	4,3	4,8
6	1,5	2,2	2,9	3,6	4,4	5,1	5,8	6,5	7,3
12	2,1	3,2	4,3	5,3	6,4	7,4	8,5	9,6	10,7
18	3,1	4,6	6,2	7,7	9,2	10,7	12,3	13,8	15,4
20	3,5	5,2	6,9	8,6	10,4	12,1	13,8	15,6	17,3
22	3,9	5,9	7,8	9,7	11,7	13,6	15,5	17,5	19,4
24	4,4	6,5	8,7	10,9	13,1	15,3	17,4	19,6	21,8
28	5,5	8,2	10,9	13,6	16,3	19,1	21,8	24,5	27,3
30	6,1	9,2	12,1	15,2	18,2	21,3	24,3	27,4	30,4

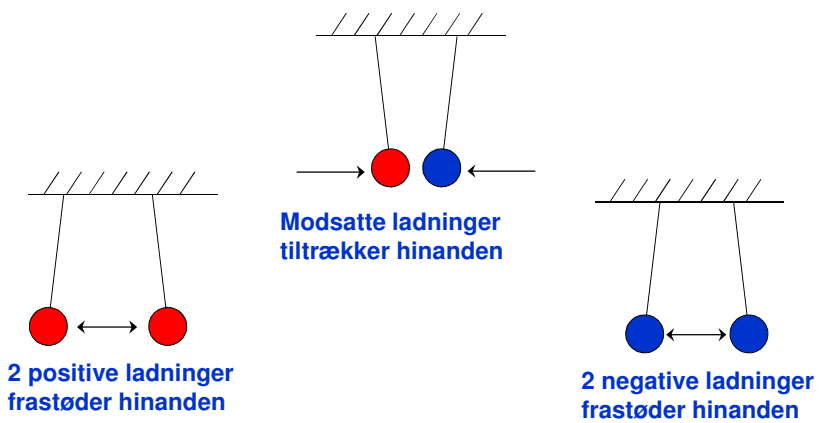
Forekomst af statisk elektricitet

Statiske ladninger kan overføres fra materiale til materiale

- mellem ledere og ledere
- mellem isolatorer og isolatorer
- mellem isolator og leder.

Statisk elektriske virkninger

Statisk elektriske virkninger

Bliver en tilfældig opladet leder forbundet til jord - bliver der en strømpuls.

Passerer pulsen gennem et halvleder materiale kan det medføre ødelæggelse.

Udladninger af den slags kræver ledende forbindelse til jord og vil normalt kun komme fra en opladet leder.

Statisk elektriske virkninger

En anden slags udladning kan ske, hvis feltstyrken overskrider den kritiske værdi i isolationsmaterialet.

Udladningen kan risikere at ødelægge isolationsevne mere eller mindre.

Udladningen betragtes som et gennemslag i materialet.

Statisk elektriske virkninger

Udladning kan deles op i følgende:

- **Gnist udladning**
- **Korona udladning**
- **Busk udladning**

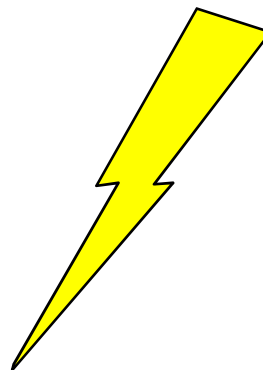
Statisk elektriske virkninger

Gnist udladning

Udladningen sker meget hurtig og koncentreret

I princippet et lyn mellem de 2 ledere

Gnisten er betydelig "tændfarligt"

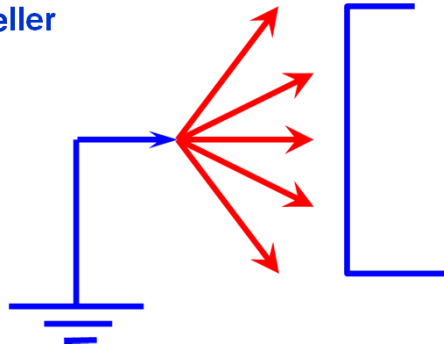

Statisk elektriske virkninger

Korona udladning

Koronaudladning sker fra eller til en spids på en leder.

Koronaudladningen er normalt temmelig lille og betragtes som ufarlig i forbindelse med eksplosioner eller brande

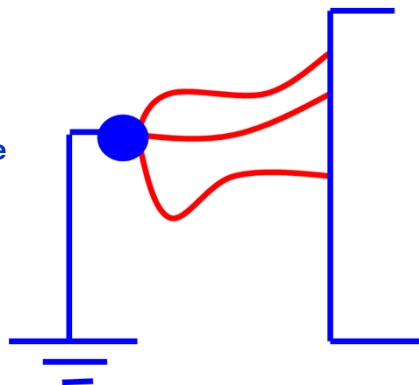
Statisk elektriske virkninger

Buskudladning

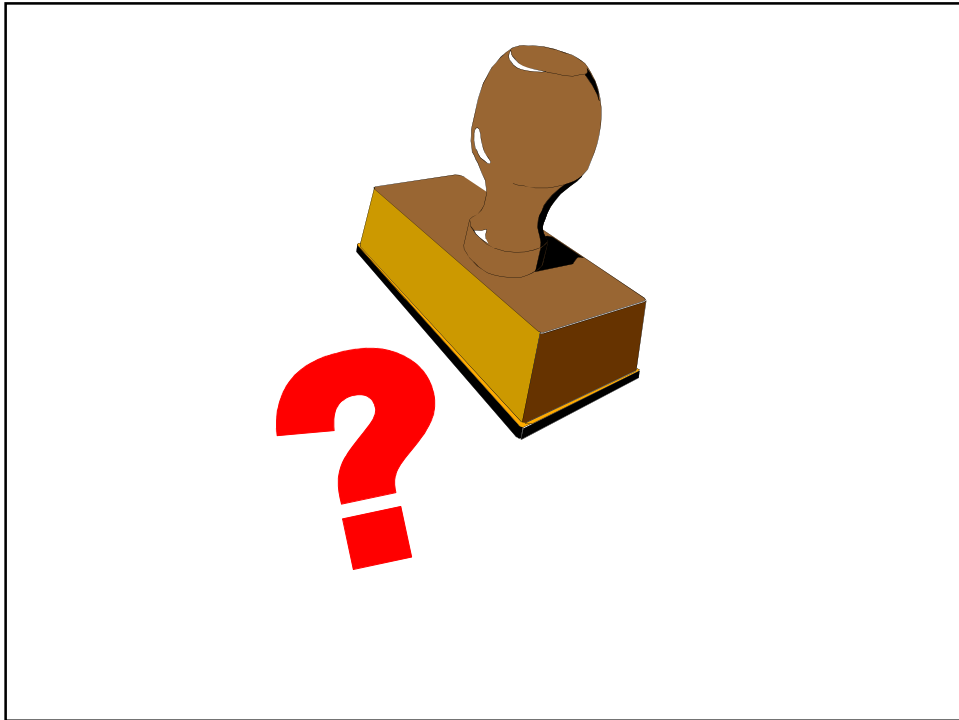
Mere koncentreret end koronaudladning.

Sker fra en krumning på et ledende materiale og er uregelmæssig i sit forløb

Kan antænde nogle luftdampe da energitætheden er større end koronaudladningen.

Ødelæggelse forårsaget af ESD

Skades typer.....

**Total ødelæggelse – akutte
skader**

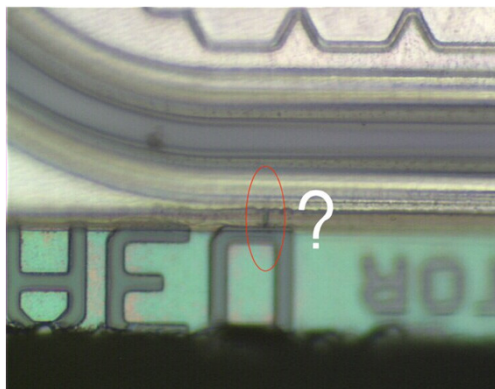
Degeneration – latente skader

Ødelæggelse forårsaget af ESD

Risiko for skader ved ukorrekt håndtering

Ødelæggelse forårsaget af ESD

Udladningen har givet elektrisk gennemslag.

Der er dannet kulstof af ukendt størrelse.

Latent skade????

Dannelse af kulstof genereres videre når produktet er i drift – fænomenet kaldes migration – og bliver til en kortslutning til sidst.

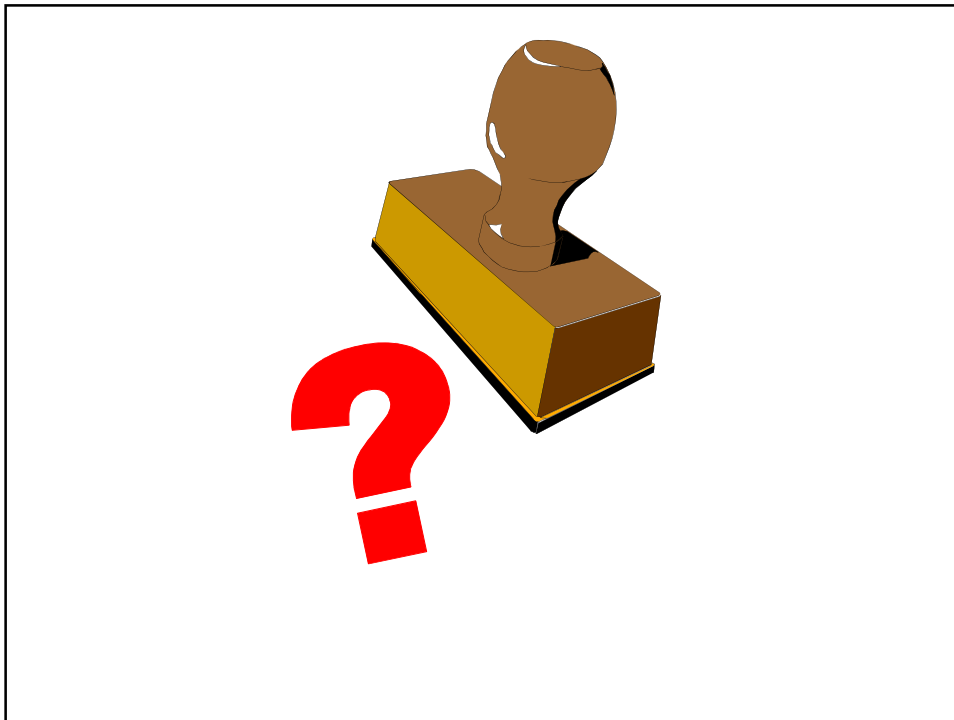
Ødelæggelse forårsaget af ESD

Komponenter bliver inddelt i klasser:

Klasse	Følsomhed
0	0 – 170 Volt
1	170 – 1.000 Volt
2	1.000 – 4.000 Volt
3	4.000 – 15.000 Volt

Ødelæggelse forårsaget af ESD

Komponentnavn	Følsomhed
MOSFET	10 – 100 Volt
Effekt MOSFET	100 – 300 Volt
HC MOS	1.500 – 3.000 Volt
CMOS B-serie	2.000 – 5.000 Volt
Linier MOS	800 – 4.000 Volt
Små bipolar komponenter	2.000 – 8.000 Volt
Effekt bipolar komponenter	7.000 – 25.000 Volt
Filmmodstande	1.000 – 5.000 Volt

Metoder til bekæmpelse af statisk elektricitet

Beskyttelse:

**Undgå at statiske ladninger kan
opstå (*i princippet umuligt*)**

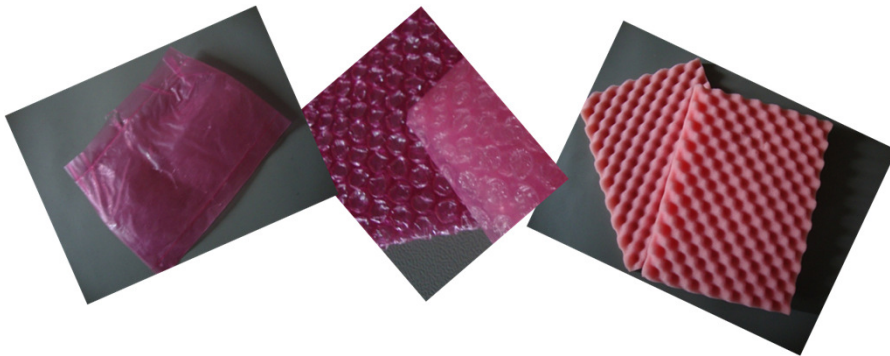
**Fjerne statiske ladninger straks de
opstår**

**Beskytte mod udefra kommende ESD
i korrekte emballager.**

Metoder til bekæmpelse af statisk elektricitet

For eksempel anvende materialer er født antistatisk – beskytter ikke for eksterne udladninger

Anvendes til poser, skum, bobleplast.....

Metoder til bekæmpelse af statisk elektricitet

Shieldingposer af boblefolie er med til at løse 2 problemer:

- Total beskyttelse mod ESD
- Fysisk beskyttelse af bestykkede print

Shieldingpose med eller uden lynlås.

Poserne yder beskyttelse mod såvel ladninger indefra såvel som eksterne påvirkninger.

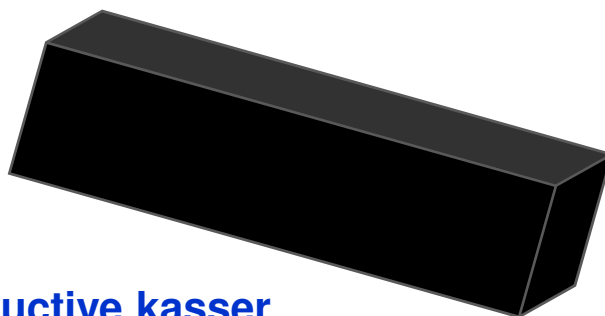
Metoder til bekæmpelse af statisk elektricitet

Forsendeskasser udført i sort bølgepap, hvortil vi ligeledes kan levere lyserødt antistatisk "æggebakke" skum, som passer til.

Kasserne leveres med sort conductivt skum, hvorfor kassen blot skal foldes om emnet inden forsendelse.

Metoder til bekæmpelse af statisk elektricitet

Conductive kasser med og uden låg

Metoder til bekæmpelse af statisk elektricitet

Fjernelse af statisk elektricitet – ESD

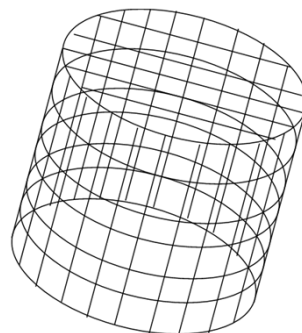
Ladninger kan via ESD - JORD fra ledende materialer fjernes med en modstand op til 100MΩ som i statisk hensende er ledende.

Metoder til bekæmpelse af statisk elektricitet

Shielding (skærmende) emballage virker i princippet som en faraday bur.

Eksterne ladninger kan ikke trænge ind til komponenterne i emballagen

Er emballagen conductiv må man være opmærksom på at printkortet ikke indeholder back up batteri

Metoder til bekæmpelse af statisk elektricitet

Hvordan bør ESD beskyttelse udformes:

- Ved at tilrettelægge håndteringen og produktionen.
- Ved at tænke alle led i virksomheden ind.
- Ved at anvende de rigtige materialer i de forskellige led.
- Ved at udvise en hensigtsmæssig adfærd.

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Insulative	Isolator	$>10^{12} \Omega \square$
Dissipative	Antistatiske område	$10^5 - 10^{12} \Omega \square$
		Afledende
Shielding	Skærmende	$<10^4 \Omega \square$
	Faraday bur	
Conductive	Ledende	$<10^6 \Omega \square$

DS/E10015-1

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

I ESD sammenhæng conductive "elektriske ledere"

Metaller

Kulstof

Vandige opløsninger

De fleste syrer, baser og salte

Modstand $<1M\Omega$

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Dissipative materialer – tidligere antistatiske materialer ($10^4 - 10^{12} \Omega \square$)

For isolerende til at aflede andre materialer

Dog tilstrækkelig til at kunne aflede sig selv

Modstandsværdien er faktisk ukorrekt, egentlig skulle det have været den specifik modstand – eller i dag resistivitet

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Isolatorer $> 10^{12} \Omega \square$

Ladning på en isolator kan ikke fjernes, men neutraliseres

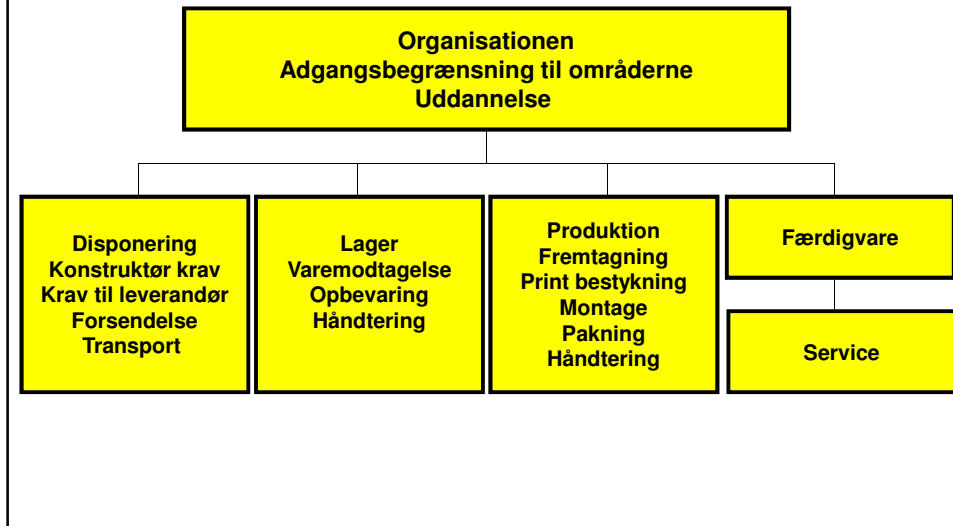
Typisk med en ionisator

Antistatiske spray kan undertiden også bruges til at gøre overfladen ledende

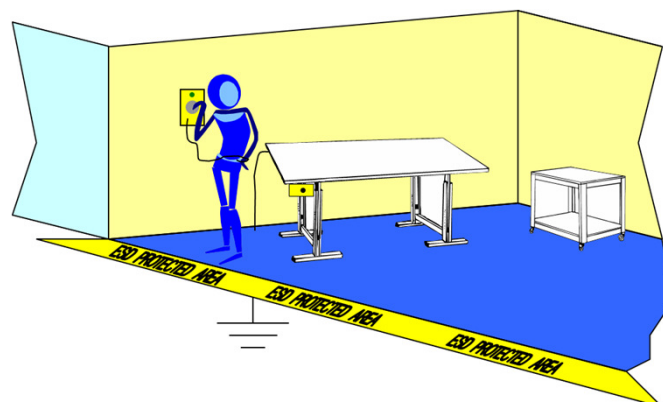
Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Omfang af ESD sikring

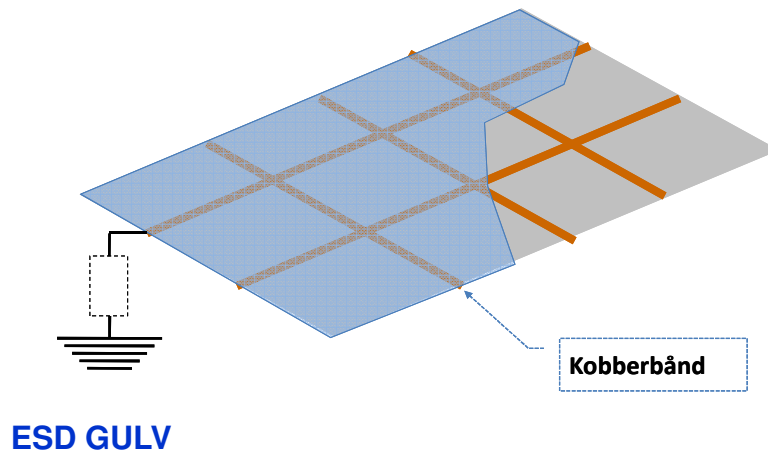

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

EPA område

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Adgangskontrol

Håndledsbånd først på, sidst af

Test af håndledsbånd og fodtøj

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Test udstyr til lokalisering og erkendelse af statiske ladninger

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Testudstyr for måling af overflademodstand og gennemgangsmodstand på ESD overflader og materialer.

Ω pr $\square$

Korrekte målesonder

Metoder til fjernelse af statisk elektricitet

Mærkning

Indikerer - at enheden er modtagelig for skader fra ESD kilder

Indikerer - at enheden er special Designet - til at give ESD beskyttelse af bestykkede printkort og komponenter, som er ESD følsomme

Hvad har vi lært

ESD er en hurtig afladning skabt af en elektrostatisk kilde.

ESD er en elektrisk energi som kan komme i berøring med eller i nærheden af en følsom komponent.

Komponenternes følsomhed vokser i takt med, at de bliver mindre og mindre.

Hvad har vi lært

ESD opstår ved:

Kontakt / gnidning og separation via fast stof

Væsker i bevægelse eller fordråbning

Urene luftarter i bevægelse

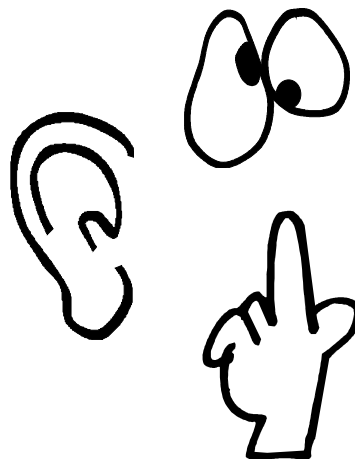
Elektriske felter overført via induktion

Hvad har vi lært

Ses fra ca. >10.000 Volt

Høres fra ca. >5.000 Volt

Føles fra ca. >3.000 Volt

Hvad har vi lært

Luftfugtighedsindflydelse

Temperatur i °C	Relativ luftfugtighed i %								
	20	30	40	50	60	70	80	90	100
0	1,0	1,5	1,9	2,4	2,9	3,4	3,9	4,3	4,8
6	1,5	2,2	2,9	3,6	4,4	5,1	5,8	6,5	7,3
12	2,1	3,2	4,3	5,3	6,4	7,4	8,5	9,6	10,7
18	3,1	4,6	6,2	7,7	9,2	10,7	12,3	13,8	15,4
20	3,5	5,2	6,9	8,6	10,4	12,1	13,8	15,6	17,3

Hvad har vi lært

Udladning kan deles op i følgende:

- **Gnist udladning**
- **Korona udladning**
- **Busk udladning**

Hvad har vi lært

Hvilke skader kan opstå:

Total ødelæggelse – akutte skader

Degeneration – latente skader

Hvad har vi lært

Beskyttelse:

**Undgå at statiske ladninger kan opstå
(i princippet umuligt)**

**Fjerne statiske ladninger straks de
opstår**

**Beskytte mod udefra kommende ESD i
korrekte emballager.**

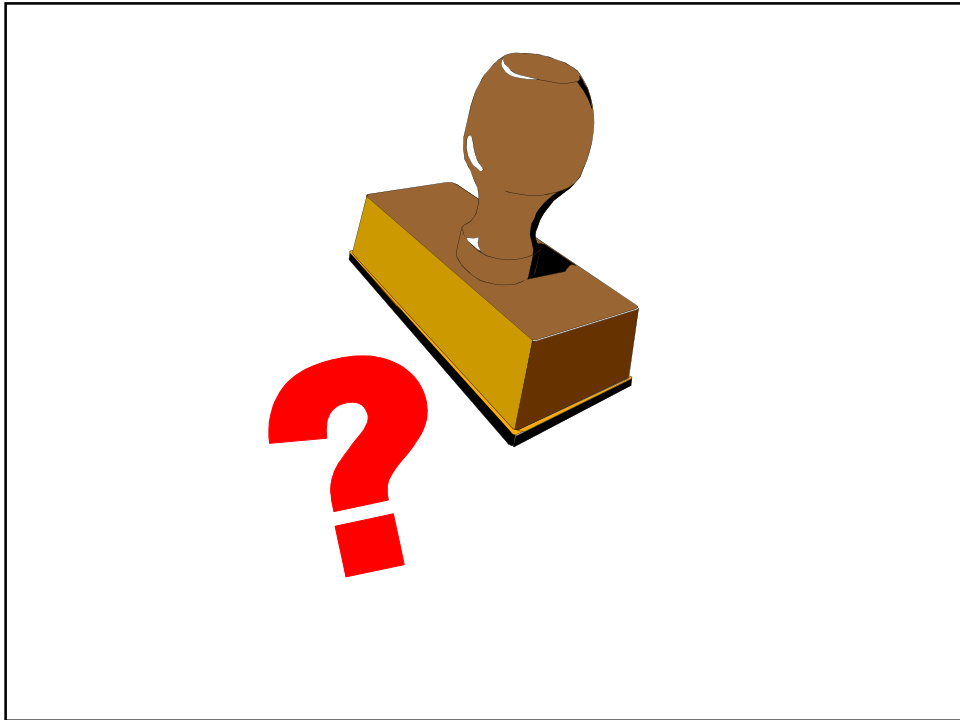
Hvad har vi lært

EPA - område

Adgangskontrol

Kontrolmåling

Dokumentation

**TAK
GOD ARBEJDSLYST.....**